

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра фізичної географії та картографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

Антон ПАНТЕЛЕЙМОНОВ

2021 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти	<u>другий (магістерський) рівень</u>
галузь знань	<u>01 «Освіта/Педагогіка», 10 «Природничі науки»</u> (шифр і назва)
Спеціальність	<u>014.07 «Середня освіта (Географія)», 103 «Науки про Землю», 106 «Географія»</u> (шифр і назва)
освітня програма	<u>Географія, Людина і природа та туристська робота, Географія, економіка та краснавчо-туристична робота, Геологія, Гідрогеологія, Геологія нафти і газу, Картографія, геоінформаційні системи і дистанційне зондування Землі, Географія, Географія рекреації та туризму, Економічна та соціальна географія</u> (шифр і назва)
спеціалізація	(шифр і назва)
вид дисципліни	<u>обов'язкова</u> (обов'язкова / за вибором)
Факультет	<u>геології, географії, рекреації і туризму</u>

2021/ 2022 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

“7” червня 2021 року, протокол № 7

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Куліш С.М. д. пед. наук, професор кафедри фізичної географії та картографії

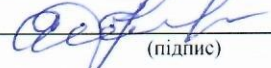
Шуліка Б.О. к. геогр. наук, доцент кафедри фізичної географії та картографії

Програму схвалено у новій редакції на засіданні кафедри фізичної географії та картографії
Протокол від “7” червня 2021 року № 20

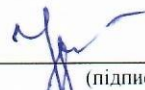
Завідувач кафедри фізичної географії та картографії

_____ **Юлія ПРАСУЛ**
(підпис) (прізвище та ініціали)

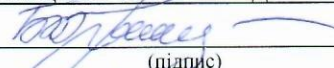
Гарант ОПП «Географія, Людина і природа та туристська робота»

_____ **(Сергій КУЛІШ)**
(підпис) (прізвище та ініціали)

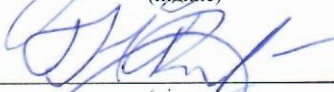
Гарант ОПП «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота»

_____ **(Катерина СЕГІДА)**
(підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант ОПП «Геологія»

_____ **(Іларіон ВИСОЧАНСЬКИЙ)**
(підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант ОПП «Гідрогеологія»

_____ **(Ігор УДАЛОВ)**
(підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант ОПП «Геологія нафти і газу»

_____ **(Василь СУЯРКО)**
(підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант ОПП «Картографія, геоінформаційні системи і дистанційне зондування Землі»

_____ **(Анатолій БАЙНАЗАРОВ)**
(підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант ОПП «Географія»

_____ **(Наталія БУБИР)**
(підпис) (прізвище та ініціали)

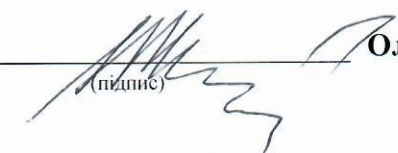
Гарант ОПП «Географія рекреації та туризму»

_____ **(Костянтин НЕМЕЦЬ)**
(підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант ОПП «Економічна та соціальна географія»

_____ **(Володимир РЕДІН)**
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією
факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол від “7” червня 2021 року № 6

Голова науково-методичної комісії
факультету геології, географії, рекреації і туризму

_____ **Олександр ЖЕМЕРОВ**
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Глобальні проблеми сучасності» складена відповідно до освітньо-професійних програм підготовки магістра, спеціальностей: 014.07 «Середня освіта (Географія)», 103 «Науки про Землю» та 106 «Географія»:

- ✓ «Географія, Людина і природа та туристська робота»,
- ✓ «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота»,
- ✓ «Геологія»,
- ✓ «Гідрогеологія»,
- ✓ «Геологія нафти і газу»,
- ✓ «Картографія, геоінформаційні системи та дистанційне зондування Землі»,
- ✓ «Географія»,
- ✓ «Географія рекреації та туризму»,
- ✓ «Економічна та соціальна географія».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Глобальні проблеми сучасності» є розкриття змісту сучасних глобальних проблем, оцінка їх впливу на життя й діяльність людського суспільства, характеристика негативних явищ, які фіксуються на планеті внаслідок природних процесів та антропогенної діяльності та визначення шляхів їх подолання.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- отримання студентами знань із сутності глобальних проблем сучасності;
- визначення тенденцій у динаміці глобальних проблем;
- оцінка впливу глобальних проблем сучасності на життєдіяльність людського суспільства, його розвиток та безпеку;
- визначення причин виникнення глобальних проблем, аналіз їх регіональних відмінностей та оцінка факторів антропогенного впливу;
- класифікація глобальних проблем сучасності;
- ознайомлення студентів з основними положеннями концепцій Нового міжнародного економічного порядку та Сталого розвитку, міжнародними нормативно-правовими документами з співіснування політичних та гео економічних систем і охорони природного середовища планети;
- визначення можливих шляхів з подолання глобальних проблем сучасності.

1.3. Кількість кредитів – 3

1.4. Загальна кількість годин - 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна дисципліна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й

Семестр	
2-й	1-й / 2-й
Лекції	
24 год	6 год
Практичні, семінарські заняття	
12 год	4 год
Самостійна робота	
54 год	80 год
Індивідуальні завдання	
- год	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

Сформовані компетентності: – здатність організувати професійну роботу відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці; – геоінформаційна компетентність (професійно-спрямована), – картографічна компетентність (у контексті взаємодії з геоінформаційною); – здатність застосовувати професійно профільовані знання в галузі загальноосвітніх дисциплін у процесі розв’язання професійних задач.

знати:

- перелік глобальних проблем сучасності та їхню класифікацію;
- сутність глобальних проблем, причини їх виникнення;
- вплив глобальних проблем сучасності на життєдіяльність людського суспільства та природного середовища планети;
- основні положення концепцій Нового міжнародного економічного порядку, Сталого соціально-економічного розвитку, їхнє значення та роль в подоланні глобальних проблем сучасності;
- міжнародні угоди з мирного співіснування країн світу, протистояння міжнародній злочинності, тероризму, охороні природного середовища планети;
- вплив глобальних проблем сучасності на Україну, її можливий внесок в їх подолання.

вміти:

- здійснювати аналітичний огляд глобальних проблем сучасності, здійснювати оцінку їх впливу на життєдіяльність людського суспільства та природне середовище планети;
- визначити методи, за допомогою яких можливе дослідження глобальних проблем сучасності та прогнозування їх розвитку;
- користуватися економіко-математичним моделюванням та іншими дослідницькими методами для визначення причинно-наслідкові залежності між окремими явищами сучасних проблем людства, їх трендів та прогнозу розвитку;

- аналізувати сучасні явища економічного життя у глобальному вимірі, оцінювати їх позитивні та негативні боки, з позицій можливого впливу на стан сучасних проблем людства;
- визначати шляхи подолання глобальних проблем людства та давати їм оцінку.

2. Тематичний план навчальної роботи

Лекції відповідно до наказу ректора Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна проводяться дистанційно у форматі відеоконференції (платформи Zoom, Cisco Webex Meetings, Google Meet). Усі матеріали і навчально-методичний комплекс представлені у середовищі Office365. Консультації індивідуальні та групові відбуваються з використанням месенджера Telegram.

Розділ 1. Походження та чинники глобальних проблем сучасності, їх класифікація

Тема 1. Фактори, що зумовлюють глобальні проблеми людства, та причини їх виникнення

Глобалізація та її вплив на появу глобальних проблем та викликів людству. Дефіцити традиційних ресурсів. Посилення демографічного дисбалансу та пов'язаного з ним старіння націй. Розповсюдження ризиків для здоров'я населення у зв'язку з погіршенням екологічної ситуації. Суттєве зростання соціальної нерівності серед населення країн світу. Розповсюдження транскордонної злочинності й тероризму.

Тема 2. Класифікація глобальних проблем сучасності

Головні проблеми сучасності та їх класифікація. Інтерсоціальні проблеми та їх склад: проблема війни і миру, проблема подолання відсталості країн, що розвиваються, створення оптимальних умов для соціального прогресу всіх народів. Проблеми політичного та соціально-економічного змісту (існують в системі «людина-суспільство»), пов'язані з подоланням соціальних, політико-соціальних і соціально-економічних проблем. Проблеми системи «суспільство-природа»: водогосподарська проблема, енергетична проблема, сировинна проблема, проблема використання та охорони Світового океану, проблема освоєння космосу.

Тема 3. Міжнародні організації та їх роль у дослідженні глобальних проблем сучасності, міжнародні угоди як інструмент їх вирішення.

ООН та її структурні організації та їх внесок в дослідження й вирішення глобальних проблем сучасності. «Римський клуб» та його внесок у вивчення глобальних проблем та шляхів їх подолання. Роль та значення ВЕФ. Міжнародні організації, діяльність яких спрямовується на вирішення сучасних проблем людства глобального та регіонального рівнів. Міжнародні угоди, що спрямовані на подання проблем сучасності. Концепція сталого соціально-економічного розвитку. Основні

положення Концепції нового економічного порядку. Паризька угода з клімату. Стан їх реалізації.

Розділ 2. Інтерсоціальні глобальні проблеми (міжнародні проблеми, що існують в системі «суспільство – суспільство»)

Тема 4. Проблеми миру та роззброєння

Сутність проблеми. Передумови виникнення. Військові витрати у сучасному світі. Вогнища військових конфліктів: географія, причини, наслідки. Шляхи вирішення проблеми.

Тема 5. Тероризм, наркобізнес, міжнародна злочинність

Види, цілі та методи тероризму. Складові боротьби з тероризмом згідно з положеннями Ради безпеки ООН. Нелегальний наркобізнес як злочинний вид міжнародної діяльності та передумова локальних збройних конфліктів. Основні чинники розвитку наркобізнесу. Лідери глобального ринку наркотичних речовин. Шляхи подолання проблеми.

Тема 6. Проблема відсталості слаборозвинених країн

Стратифікація доходів у сучасному світі. Соціально-економічна нерівність. Класифікація країн за рівнем національного доходу. «Порочне коло бідності». Індекс людського розвитку у розрізі країн світу. Новий міжнародний економічний порядок як інструмент вирішення проблеми.

Розділ 3. Глобальні проблеми в системі «людина-суспільство»

Тема 7. Демографічна проблема (проблеми: зростання загальної чисельності населення та його депопуляції)

Постулати Т. Мальтуса про принципи зростання народонаселення та їх критика. «Римський клуб» про проблему перенаселення. Сутність глобальної демографічної проблеми. Причини її виникнення. Типи відтворення населення та їх прояв в країнах «Центру» і «Периферії». Заходи з планування сім'ї згідно програмам ООН та їх реалізація в країнах, що розвиваються. Оптимістичний та песимістичний прогнози розвитку демографічної ситуації на планеті у перспективі. Урбанізація та її негативні наслідки. Шляхи вирішення глобальної демографічної проблеми.

Тема 8. Проблеми охорони здоров'я, освіти, культури

Найбільш розповсюджені та небезпечні захворювання сучасного людства. Поняття «глобальна освіта» та її рівні. «Економіка» знань: особливості та проблеми розвитку. Проблема «втечі умів». Криза культури. Вестернізація, її позитивні та негативні наслідки. Шляхи вирішення проблем.

Тема 9. Етнічні проблеми, між конфесійні конфлікти та проблема трайбалізму

Місце етноконфесійної проблематики в сучасному світі. Передумови та чинники виникнення глобальної проблеми. Сепаратизм як регіональний прояв етноконфесійних конфліктів та трайболізму. Шляхи подолання проблеми.

Розділ 4. Глобальні проблеми в системі «суспільство-природа»

Тема 10. Глобальна проблема енергетичної безпеки

Роль енергетичної схеми у розвитку глобальної економіки. Причини виникнення глобальної проблеми енергетичної безпеки, її регіональні прояви. Шляхи подолання проблеми.

Тема 11. Водогосподарська проблема сучасності

Сутність водогосподарської проблеми. Передумови та чинники її виникнення. Регіональні особливості прояву проблеми. «Водні війни» XXI століття. Міжнародні нормативно-правові документи про використання водних ресурсів. Поняття про «віртуальну воду». Шляхи подолання проблеми.

Тема 12. Проблема використання та охорони земельних ресурсів

Земельні ресурси світу та їхня структура. Проблеми деградації ґрунтів та опустелювання. Міжнародні угоди про використання й охорону земельних ресурсів світу. Шляхи підвищення раціонального використання земельних ресурсів та їх охорони.

Тема 13. Глобальна продовольча проблема

Сучасні тенденції у продовольчій сфері. Рівні інтенсифікації сільськогосподарського виробництва у розрізі країн світу. Головні експортери та імпортери сільськогосподарської продукції. Географія голоду. Основні умови підвищення якості та безпеки продовольчої системи.

Тема 14. Глобальні проблеми сучасності й Україна

Україна в сучасній системі інтерсоціальних проблем. Проблеми України в системі «людина-суспільство». Проблеми України в системі «суспільство-природа». Україна й глобальна продовольча проблема. Можливості країни у вирішенні даної проблеми на глобальному рівні.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Усього	Денна форма					Заочна форма (дистанційна)					
		у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	пр	лаб	інд	ср		л	пр	лаб	інд	ср
1												
Розділ 1. Походження та чинники глобальних проблем сучасності, їх класифікація												
Тема 1. Фактори, що зумовлюють глобальні проблеми людства, та причини їх виникнення	4	2				2	4	1			3	

Тема 2. Класифікація глобальних проблем сучасності	4	1	1			2	4	1				3
Тема 3. Міжнародні організації та їх роль у дослідженні глобальних проблем сучасності, міжнародні угоди як інструмент їх вирішення	8	2	1			5	8		1			7
Разом за розділом 1	16	5	2			9	16	2	1			13

**Розділ 2. Інтерсоціальні глобальні проблеми
(міжнародні проблеми, що існують в системі «суспільство – суспільство»)**

Тема 4. Проблеми миру та роззброєння	2	1				1	2					2
Тема 5. Тероризм, наркобізнес, міжнародна злочинність	5	1	1			3	5	1				4
Тема 6. Проблема відсталості слаборозвинених країн	5	2	1			2	5		1			4
Разом за розділом 2	12	4	2			6	12	1	1			10

Розділ 3. Глобальні проблеми в системі «людина-суспільство»

Тема 7. Демографічна проблема (проблеми: зростання загальної чисельності населення та його депопуляції)	10	2	2			6	10	1	1			8
Тема 8. Проблеми охорони здоров'я, освіти, культури	5	2	1			2	5					5

Тема 9. Етнічні проблеми, між конфесіональні конфлікти та проблема трайбалізму	5	2	1			2	5					5
Разом за розділом 3	20	6	4			10	20	1	1			18
Розділ 4. Глобальні проблеми в системі «суспільство-природа»												
Тема 10. Глобальна проблема енергетичної безпеки	9	2	1			6	9					9
Тема 11. Водогосподарська проблема сучасності	9	2	1			6	9	1				8
Тема 12. Проблема використання та охорони земельних ресурсів	8	2	1			5	8	1				7
Тема 13. Глобальна продовольча проблема	8	2				6	8					8
Тема 14. Глобальні проблеми сучасності й Україна	8	1	1			6	8		1			7
Разом за розділом 4	42	9	4			29	42	2	1			39
Усього годин	90	24	12			54	90	6	4			80

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин ДФН	Кількість годин ЗФН
1	Класифікація глобальних проблем сучасності.	1	-
2	Міжнародні організації та їх роль у дослідженні глобальних проблем сучасності, міжнародні угоди як інструмент їх вирішення	1	1
3	Тероризм, наркобізнес, міжнародна злочинність.	1	-
4	Проблема відсталості слаборозвинутих країн	1	1

5	Демографічна проблема (проблеми: зростання загальної чисельності населення та його депопуляції)	2	1
6	Проблеми охорони здоров'я, освіти, культури	1	-
7	Етнічні проблеми, між конфесіональні конфлікти та проблема трайбалізму	1	-
8	Глобальна проблема енергетичної безпеки	1	-
9	Водогосподарська проблема сучасності	1	-
10	Проблема використання та охорони земельних ресурсів	1	-
11	Глобальні проблеми сучасності й Україна	1	1
	Разом	12	4

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин ДФН	Кількість годин ЗФН
1	Опрацювання питань з теми «Фактори, що зумовлюють глобальні проблеми людства, та причини їх виникнення»	2	3
2	Опрацювання питань з класифікації глобальних проблем сучасності	2	3
3	Опрацювання питань з ролі та значення міжнародних організації у дослідженні глобальних проблем сучасності, міжнародні угоди як інструмент їх вирішення	5	7
4	Опрацювання питань з проблеми відвернення війни як конфлікту та способи збереження миру	1	2
5	Опрацювання питань з теми «Тероризм, наркобізнес, міжнародна злочинність». Виявлення міжнаціональних конфліктних відношень.	3	4
6	Опрацювання питань з проблеми відсталості слаборозвинених країн, стратиграфії доходів населення (бідність та низький рівень життя населення країн, що розвиваються).	2	4
7	Опрацювання питань з глобальної проблеми народонаселення світу та його міграції	6	8
8	Опрацювання питань з теми «Проблеми охорони здоров'я, освіти, культури»	2	5
9	Опрацювання питань з теми «Етнічні проблеми, між конфесіональні конфлікти та проблема трайбалізму»	2	5
10	Опрацювання питань з паливно-енергетичної проблеми людства	6	9
11	Опрацювання питань з водогосподарської проблеми людства	6	8

12	Опрацювання питань з проблеми використання та охорони земельних ресурсів у світі	5	7
13	Опрацювання питань з продовольчої проблеми людства та шляхів її подолання	6	8
14	Опрацювання питань з участі України у вирішенні глобальних проблем сучасності	6	7
	Разом	54	80

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені навчальним планом.

7. Методи навчання

У викладанні дисципліни використовуються наступні методи навчання. Лекції з презентаціями, семінарські заняття. Самостійна робота студентів згідно з програмою курсу здійснюються шляхом перевірки виконаних завдань, а також перевірка самостійної роботи студентів за допомогою поточної перевіркової роботи. За умов адаптивного карантину навчання в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна може проводитися у формі змішаного або дистанційного із застосуванням платформ для відеоконференцій Zoom, Cisco Webex, Google Meet.

8. Методи контролю

Контрольні заходи проводяться з метою оцінки рівня підготовки студентів з дисципліни на різних етапах її вивчення і здійснюються у вигляді поточного та підсумкового семестрового контролю (заліку).

Мінімальна кількість балів, які повинен набрати студент для зарахування поточного контролю, становить 30 балів.

Умови допуску студента до підсумкового семестрового контролю (заліку): виконання практичної роботи та виконання двох доповідей із заданої теми.

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він здійснюється під час проведення заліків в письмовій формі. Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40. Час виконання – 90 хвилин. У разі використання заборонених джерел студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль					Залік	Сума
Активна робота на заняттях	Дві доповіді (з презентаціями)	Контрольна робота	Відвідування занять	Разом		
10	30	15	5	60	40	100

Поточний контроль – 60 балів.

З них:

- активна робота на семінарських заняттях – 10 балів;
- дві доповіді (з презентаціями) із заданої теми – 30 балів;
- контрольна робота – 15 балів.

Підсумковий контроль – 40 балів.

З них:

- відповіді на теоретичні питання – 10 балів;
- тестові завдання – 30 балів.

За підсумками поточного і підсумкового контролю студент може набрати від 0 до 100 балів включно. Мінімальна кількість балів, які повинен набрати студент для одержання заліку, становить 50 балів.

Критерії оцінювання

Доповіді на семінарах. 2 по 15 б (30 б).

- ✓ Повне та детальне розкриття заданої теми з презентацією, та відповіді на запитання викладача і одногрупників – 13-15 б.
- ✓ Повне та детальне розкриття заданої теми з презентацією, без відповідей на питання – 9-12 б.
- ✓ Часткове розкриття заданої теми з презентацією без відповідей на питання – 5-8 б.
- ✓ Доповідь з презентацією, що майже не розкривають заданої теми – від 1 до 4 б.
- ✓ Не виконана доповідь – 0 б.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	зараховано
70 – 89	
50 – 69	
1 – 49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Голюков А. П. Глобальна демографічна проблема: стан та перспективи/ Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, сер. «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм», Вип. 5. – Харків. – 2016. – С. 6-13.
2. Книш М. М. Політико-географічна глобалістика. Львів : Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 2014.
3. Максаковский В. П. Географическая картина мира [Текст]: в 2 кн. Кн. 1: Общая характеристика мира / В. П. Максаковский. – М. : Дрофа, 2008. – 496 с.
4. Міжнародні економічні відносини: підручник / за ред. А. П. Голюкова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 464 с.
5. Світова економіка : підручник / за ред. А. П. Голюкова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 268 с.
6. Просторові аспекти глобальних проблем людства // Голюков А. П та ін. Вступ до економічної і соціальної географії: підручник / А. П. Голюков, Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. – К.: Либідь, 1996. – С. 292-314.
7. Уткин А. И. Глобализация: процесс и осмысление. – М. : Логос, 2002. – 254 с.
8. Філіпенко А. С. Глобальні форми економічного розвитку: історія і сучасність / А. С. Філіпенко. – К. : Знання, 2007. – 670 с.

Допоміжна література

1. Барановский В. Г., Богатуров А. Д. Современные глобальные проблемы: Учебное пособие. М.: Аспект Пресс, 2010. – 350 с.
2. Итоговый документ Конференции по вопросу о мировом финансово-экономическом кризисе и его последствиях для развития : документ A/RES/63/303 / Генеральная Ассамблея ООН. – 13 July, 2009.
3. Карпович, О. Г. Глобальные проблемы и международные отношения [Электронный ресурс] : монография / О. Г. Карпович. - М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2014.
4. Кувалдин В. Глобальность: новое измерение человеческого бытия / М.С. Горбачев и др. Грани глобализации: трудные вопросы современного развития. – М. : Альпина Паблишер, 2003. – С. 31–98.
5. Максаковский, В. П. Глобализация как стержневая проблема мирового развития [Текст] / В. П. Максаковский // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2005. – № 23–24. – С. 3–8.
6. Медоуз Д. За пределами роста: предотвратить глобальную катастрофу. Обеспечить устойчивое будущее [Текст]: учеб. пособие / Д. Медоуз, В. Медоуз, И. Рандес. – М. : Прогресс–Пангея, 1994. – 303 с.
7. Олійник Я. Глобальні проблеми людства: контексти виникнення [Текст] / Я. Олійник, А. Степаненко // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2006. – № 38. – С. 3–4.

8. Римский клуб: История создания, избранные доклады и выступления, официальные материалы (The club of Rome) [Текст] / под ред. Д. М. Гвишиани. – М. : УРСС, 1997. – 377 с.

9. Сиденко В.Р. Новые глобальные вызовы и их влияние на формирование общественных ценностей. – К.: Центр Разумкова, 2014.

10. Фідря Н. Глобальні проблеми людства та ідея сталого розвитку суспільства // Краєзнавство. Географія. Туризм. –2005. – № 33. – С. 17-21.

11. Філософія глобальних проблем сучасності [Текст] : навч. посіб. / В. Х. Арутюнов, В. М. Свінцицький ; Державний вищий навчальний заклад "Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана". – К. : КНЕУ, 2008. – 176 с.

12. Філософія глобальних проблем сучасності [Текст] : монографія / В. П. Капітон, О. В. Капітон, В. В. П'ятун ; Дніпропетр. держ. фін. акад. – Д. : ДДФА, 2010. – 373 с.

13. Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations / ed. By J. Baylis, St. Smith. – N.Y., 1997. – P. 720.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Віденська Конвенція про охорону озонного шару [Електронний ресурс] // <http://www.ecolife.org.ua/laws/inter/1985/01.php>.

2. Декларація Ріо-де-Жанейро Конференції ООН з навколишнього середовища розвитку [Електронний ресурс] // <http://www.ecolife.org.ua/laws/inter/1992/07.php>.

3. Декларація тисячоліття ООН [Електронний ресурс] // http://www.unesco.ru/rus/pages/about/decl_mill.php.

4. Договір про Антарктику [Електронний ресурс] // <http://www.ipolitics.ru/lnk/216.htm>.

5. Електронна бібліотека антиглобалістської тематики [Електронний ресурс] // <http://www.imperativ.net/news/library.htm>.

6. Звіти Світового банку про світовий розвиток [Електронний ресурс] // <http://www.worldbank.org>.

7. Йоганнесбургська декларація [Електронний ресурс] // http://www.un.org/russian/conferen/wssd/docs/decl_wssd.pdf.

8. Кіотський протокол до Рамочної конвенції ООН про зміну клімату [Електронний ресурс] // http://www.wwf.ru/about/what_we_do/climate/kyoto.

9. Монреальський протокол з речовин, що руйнують озонний шар [Електронний ресурс] // <http://www.ecolife.org.ua/laws/inter/1987/01.php>.

10. Офіційний сайт Інституту проблем глобалізації [Електронний ресурс] // <http://www.imperativ.net/iprog/deliagin.htm>.

11. Офіційний сайт Міністерства охорони навколишнього природного середовища України [Електронний ресурс] // <http://www.menr.gov.ua/cgi-bin/go>.

12. Офіційний сайт ООН [Електронний ресурс] // <http://www.un.org>.

13. Офіційний сайт Римського клубу [Електронний ресурс] //

<http://www.clubofrome.org>.

14. Принципи природоохоронної політики [Електронний ресурс] // <http://www.ecolife.ru/info/docum/glob-5.shtml>.

15. Серія статей про проблеми й форми глобалізаційного розвитку світу [Електронний ресурс] // <http://www.patriotica.ru/subjects/globalisation.html>.

16. Стокгольмська Декларація ООН із проблем навколишнього середовища [Електронний ресурс] // <http://www.ecolife.org.ua/laws/inter/1972/04.php>.

17. «Угода про Місяць»: Угода про діяльність держав на Місяці й інших небесних тілах [Електронний ресурс] // <http://www.tourmix.ru/abro.php?id=11431>; <http://cosmosravelin.narod.ru/r-space/chronica/malkov-paper.html>).